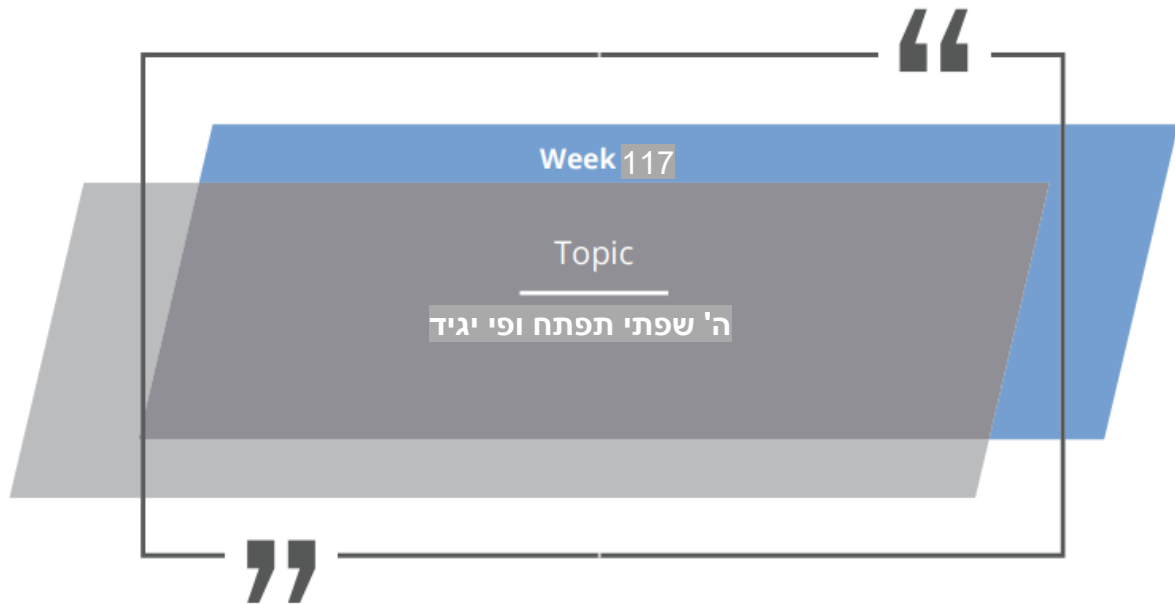




ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך

לעילוי נשמת רחל בת יפה



**Question:**

- I. **Answering to Kaddish or Kedusha After Reciting “Ado-nai Sefatai Tiftah”**
- II. if one started the words and then wants to go to a different minyan, can he stop his Amida?
- III. If one forgot the words ה' שפתי תפתח ופי יגיד before starting the Amida does he repeat the Amida?

[illegible]

שוכנים ויש בכלל הוה על  
מן פניניה. שמה יסמך על  
משום אונס שניה. הסוקספוס  
רא להו לימרו כרבן  
וגמליאל סבירא להו  
נצות כדי להרחיק את  
גנאי כחמים עשו סייג  
אדם בא מן השדה  
ביתו ואוכל קימעה  
קימעה ואח"כ אקרא  
שינה ונמצא ישן כל  
מן השדה בערב נכנס  
לסודות קורא ואם רגיל  
שומתפלל ואוכל פת  
על דברי חכמים חייב  
וכתא דלא קתני חייב  
א דקתני חייב מיתה  
דאיכא אונס שניה  
דאמר "תפלת ערבית  
אמר מר קורא ק"ש  
ויתנן "דאמר ר' יוחנן  
אז הוה הסודר נאולה  
יהושע בן לוי אומר  
במאי קא מפלגי "אי  
סבר נאולה "מאורתא  
ר' יהושע בן לוי סבר  
א קרא ושניהם מקרא  
ש שכיבה לקימה מה  
ה' יהושע בן לוי סבר  
שכיבה נמי ק"ש סמוך  
פניה ושתיים לאוריה  
א בעי למימר השכיבו  
ר' לא תימא הכי  
יומר ד' שפתי תפתח  
תקינו רבנן למימר ה'  
רבנן למימר השכיבו  
האומר יתחלה לדוד

[illegible][illegible]

(א) גמ' חזר דוד וסמכות  
ברוך הקדוש:

[illegible]

סייג, גלגל (סוחרדיין) על סף  
נדרה-גאבורט טיפ סייג, תפלות  
ערכיות רשומות, תפני פהים  
כנגד הקטור חלבים חלחלים  
חלץ תפסין כפרמן (תפלות על-)

אמר ר' יהושע בן לוי  
אנפ"י וכו'. הא דאמר ר'  
יהושע בן לוי אנפ"י שקרא  
ארס קריאת שמע בבית

**תורה אשר השרים**

1. השתתפו בקצין ורדתי  
בם וקצין ורדתי  
בביתו  
ולקצין ורדתי  
ובקצין ורדתי  
2. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
3. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
4. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
5. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
6. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
7. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
8. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
9. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
10. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
11. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז  
12. ארץ ששה חפזה וזה  
צד התלחץ  
החלים ט ז

The Gemara quotes from the Baraisa cited above:

אָמַר מַר — **The master said** in the Baraisa: קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל — **HE RECITES THE evening SHEMA AND then HE PRAYS the Shemoneh Esrei Prayer.**

This Baraisa implies that the evening *Shema* is recited *before* the evening Prayer. The Gemara records a dispute between Amoraim regarding this point:

דָּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן — **[The Baraisa] supports the view of R' Yochanan.** מַסִּיעַ לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן — **For R' Yochanan said:** אֵיזְדוּ בֶן הָעוֹלָם הַבָּא — **Who is worthy of the World to Come?** זֶה — **One who joins the blessing of redemption** (which is recited after the *Shema*)<sup>[8]</sup> **to the evening Prayer.** <sup>[9]</sup> R' Yochanan evidently holds that one recites the evening *Shema* before the Prayer, as indicated by our Baraisa.

A dissenting opinion:

תְּפִלוֹת בְּאֶמְצַע תְּקֻנוֹם — **[The Sages] established that all the Prayers of the day be recited in between** the morning *Shema* and the evening *Shema*. According to this view, one says the evening *Shema* after the evening Prayer.<sup>[10]</sup>

The Gemara analyzes the dispute between R' Yochanan and R' Yehoshua ben Levi:

אִי בְּעִית — **In what do they disagree**, i.e. what is the basis of their dispute? בְּמַאי קָא מַפְלְגִי — **If you prefer, say that they disagree over the interpretation of a verse;** אִי בְּעִית — **If you prefer, say that their disagreement is based on a rational argument.**

The Gemara explains:

אִי בְּעִית אִימָא סְבָרָא — **If you prefer, say that their disagreement is based on a rational argument**, as follows: דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר גְּאוּלָּה מֵאַרְתָּא נָמִי הָוִי — **For R' Yochanan holds that some degree of the redemption from Egypt also occurred in the evening,** אֶלָּא גְּאוּלָּה — **but the real (i.e. complete) redemption did not occur until the morning;** <sup>[11]</sup> וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי סָבַר — **whereas R' Yehoshua ben Levi holds that since the complete redemption did not occur until the morning,** אֶלָּא הָוִי גְּאוּלָּה מֵעֲלִייתָא — **that which transpired in the evening is not considered a real redemption that would warrant joining to the evening Prayer.**



The Gemara now explains how their dispute may center on the interpretation of a verse: **Or, if you prefer, say** that they disagree over the interpretation of a verse; **and both of them expounded the same verse** as the source for their respective opinions, **„בשכבך ובקומך”** — **as it is written:** <sup>[12]</sup> **when you lie down and when you arise.** **R' Yochanan maintains** that [the verse] compares **“lying down”** (i.e. the evening *Shema*) to **“arising”** (i.e. the morning *Shema*), as follows: **מה קימה קריאת שמע ואחר כך תפלה** — **Just as in the case of “arising”** (i.e. in the morning) the order is **recitation of the *Shema* and then Prayer,** <sup>[13]</sup> **אף שכיבה נמי קריאת שמע ואחר כך תפלה** — **so too in the case of “lying down”** (i.e. in the evening) the order is **recitation of the *Shema* and then Prayer.** **רבי יהושע בן לוי סבר מקיש** **— R' Yehoshua ben Levi, however, maintains** that [the verse] compares **“lying down”** to **“arising”** as follows: **מה קימה קריאת שמע סמוך למטתו** — **Just as in the case of “arising”** (i.e. in the morning) **the recitation of *Shema* is close to** the time he lies in his bed, <sup>[14]</sup> **אף שכיבה נמי קריאת שמע סמוך למטתו** — **so too in the case of “lying down”** (i.e. in the evening) **the recitation of *Shema* is close to** the time he lies in his bed. <sup>[15]</sup>

The Gemara attempts to refute R' Yochanan's position:

**Mar the son of Ravina challenged** it from the following Mishnah: <sup>[16]</sup> **בְּעֶרְבַּי מְבָרַךְ שְׁתֵּים לִפְנֵיהֶם וּשְׁתֵּים לְאַחֲרֵיהֶם** — **IN THE EVENING ONE RECITES TWO BLESSINGS BEFORE [THE *SHEMA*] AND TWO BLESSINGS AFTER IT.** <sup>[17]</sup> The two latter blessings are “redemption” and “Lay us down.” **ואי אִמְרַת בְּעֵי לְסֻמוֹךְ** — **Now, if you say,** as does R' Yochanan, that one is required to **join** the blessing of redemption to the evening Prayer, this Mishnah poses a difficulty: **הָא לֹא קָא סָמַךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה** — **But one does not join** the blessing of redemption to the evening Prayer in any event, **דְּהָא בְּעֵי לְמוֹיֵר הַשְּׂכִיבֵנו** — **because he needs to recite** the blessing of **“Lay us down”** between them!

The Gemara answers:

**בֵּינוּ דְתַקִּינוּ רַבָּנִין הַשְּׂכִיבֵנו** — **They said:** **Since the Rabbis instituted** that the blessing of **“Lay us down”** be recited after the blessing of redemption, **בְּגְאוּלָּה אֲרִיבְתָא דְמֵיָא** — **it is like one long blessing of redemption.** <sup>[18]</sup>

The Gemara supports this answer:

**רָאִי לֹא תִימָא הָבִי** — **For if you do not say so** (i.e. that words added by the Rabbis before or after a blessing can be considered part of that blessing), **שְׁחֲרִית הֵיכִי מְצִי סְמוּךְ** — **then, even in the morning, how can one join** the blessing of redemption to the Prayer? **וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** — **Why, R' Yochanan has said** that **“ה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח”** — **in the beginning,** i.e. before one begins the Prayer, **he should say** the verse: <sup>[19]</sup> **My Lord, open my lips, that my**

mouth may declare Your praise. "יהיו לרצון אמרי־פי" — **And at the end of the Prayer he should say the verse:**<sup>[20]</sup> *May the expressions of my mouth and the thoughts of my heart find favor before You.* Since the verse, *My Lord, open my lips* etc., is recited before the start of the Prayer, the blessing of redemption is not joined to the Prayer, even in the morning! "ה' שפתי תפתח" — **Rather,** in order to resolve this difficulty, we must say **there** that **since the Rabbis instituted** that one is required to say *My Lord, open my lips* etc. before the Prayer, **כְּתַפְלָה אֲרִיכְתָּא דְמֵיא** — **it is like one long Prayer,**<sup>[21]</sup> and thus there is no interruption between the blessing of redemption and the morning Prayer. **הָכָא נָמִי** — **Therefore, here too,** with regard to the evening Prayer, **כֵּיּוֹן דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן לְמִימַר הַשְׁכִּיבֵנו** — **since the Rabbis instituted** that one is required to say the blessing of **"Lay us down"** after the blessing of redemption, **כְּגֹאֲלָה אֲרִיכְתָּא דְמֵיא** — **it is like one long blessing of redemption,** and hence there is no interruption between the blessing of redemption and the Prayer.<sup>[22]</sup>

21. I.e. the verse is regarded as part of the Prayer.

*Beur Halachah* (to 111:2 חז"ל) concludes that if one forgot to say *ה' שפתי תפתח וגו'*, *Hashem, open my lips*, etc., he has not omitted an essential part of the *Shemoneh Esrei*. The Gemara calls it part of the *Shemoneh Esrei* only in the sense that it does not constitute an interruption between the *Shemoneh Esrei* and the redemption blessing.

22. Regarding the dispute between R' Yochanan and R' Yehoshua ben Levi, the halachah is in accordance with R' Yochanan that at Maariv the redemption blessing must be followed by the *Shemoneh Esrei*. However, this requirement does not supersede the necessity to pray with a *minyan*. Thus if one was delayed and found the *minyan* up to the *Shemoneh Esrei* of Maariv, he should join them and recite the *Shema* with its blessings afterwards (*Orach Chaim* 236:3). Furthermore, the requirement of not interrupting between the redemption blessing and the *Shemoneh Esrei* at Maariv is dispensed with when the need arises to make announcements regarding the recitation and order of the services [e.g. to announce the inclusion of *יַעֲלֶה וְיָאֹבֵד*, *Yaaleh VeYavo*, in the *Shemoneh Esrei*] (ibid. §2).

## תוספות ד"ה איזהו

והלכה כר' יוחנן, דברייטא מסייע ליה, וכן פסק ה"ג.

Halachah: The Halachah is like Rabbi Yochanan, since he has the support of a Beraita, and that is how the B'hag holds.

ואם כן, יש ליזהר שלא לספר בין גאולה דערבית לשמנה עשרה.

Inference: In that case, one should take care not to talk between the Ge'ulah at Arvit and the Amidah.

ומיהו בסדר רב עמרם פי' - מה שאנו אומרים קדיש בין גאולה לתפלת ערבית לאשמעין דלא בעינן מסמך גאולה דערבית לתפלה ...

Explanation #2: However, in the Seider of Rav Amram he explains that the fact that we say Kadish between Ge'ulah and Amidah of Arvit indicates that at Arvit, it is not necessary to juxtapose the Ge'ulah of Arvit and the Amidah ...

משום דתפלת ערבית רשות.

Reason: Because Tefilat Arvit is voluntary.

ולא נהירא, [דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת ערבית חובה ...

Refutation: But this does not seem right, because it would mean that Rabbi Yochanan considers Tefilat Arvit a Chovah ...

דפולוגתא היא דרב ור' יוחנן, והלכה כר' יוחנן.

Refutation (cont.): And that is a Machloket between Rav and Rabbi Yochanan, in which case the Halachah is (generally) like Rabbi Yochanan (See Maharsha).

ונכון להחמיר ולהזהר מלספר בינתיים.

Conclusion: The right thing to do is to be strict and to take care not to talk in between them.

ואי תימא, קשיא הלכתא א'הלכתא, דקיימא לן תפלת ערבית רשות, והכא פסקינן כרבי יוחנן?

Question: However, this creates a contradiction between the two Halachot, since, on the one hand, we hold that Tefilat Arvit is voluntary, whilst here we hold like Rabbi Yochanan?

צריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן כרב, דאמר רשות היא, מכל מקום מחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך.

Answer: We must therefore say that even if Rabbi Yochanan were to hold like Rav, who rules that Arvit is voluntary, he would nevertheless obligate the juxtaposition of Ge'ulah and Tefilah at Arvit, and that is what we should therefore do.

- I. One should go straight from ישראל to עמידה

### שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קיא

צריך לסמוך גאולה לתפלה ולא יפסיק ביניהם, אפי' באמן אחר גאל ישראל ולא בשום פסוק, חוץ מה' שפתי תפתח (תהילים נא, יז)

- II. ה' שפתי תפתח חזן should repeat the words

### סעיף ב

החזן, כשמתחיל י"ח בקול רם, חוזר ואומר: ה' שפתי תפתח ופי' יגיד וכו'.

### סעיף ג

אם עד שלא קרא ק"ש מצא ציבור מתפללין, לא יתפלל עמהם, אלא קורא ק"ש ואח"כ יתפלל, דמסמך גאולה לתפלה עדיף.

- III. If one forgot the words ה' שפתי תפתח before starting the Amida, does he repeat the Amida?

### ביאור הלכה סימן קיא סעיף ב ד"ה חוזר ואומר

עיין במ"ב ויש לעיין אם האדם שכח לומר ד' שפתי תפתח אם זה מיקרי חסרון בעצם התפלה כיון דקבעוהו רבנן בתפלה או לא ואין להביא ראיה מכאן דכתבו האחרונים שיאמר החזן בלחש א"כ השומעים חסר להם זה הפסוק ואפ"ה יוצאין ידי התפלה שאני הכא דלא שייך גביהו כלל זה הפסוק דאדני שפתי תפתח וגו' כיון שאינם מתפללים בעצמן משא"כ בעלמא ויותר מסתברא דלא אמרו כתפלה אריכתא דמיא רק לענין שלא יהא הפסק בין גאולה לתפלה אבל לא כתפלה ממש עד שיצטרך לחזור בשביל זה תדע דהא אמרי' נמי לענין השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא ואפ"ה קי"ל דברכות אין מעכבות זו את זו ואם החסיר השכיבנו יוצא בברכת אמת ואמונה [כברכות ט' ע"א] וא"כ ע"כ דלא נאמר רק לענין דלא הוי הפסק בין גאולה לתפלה וה"נ לעניננו:



- IV. if one started the words ה' שפתי and then wants to go to a different minyan, can he stop his Amida?

### אמר ה' שפתי תפתח האם רשאי להפסיק

**שאלה** מעשה באחד שבא לביהכנ"ס לתפילת ערבית, ומצא את הציבור עומד להתחיל שמונה עשרה, התחיל גם הוא עמהם, כמבואר בשו"ע (סימן רלו ס"ג), ואמר ה' שפתי תפתח, לפתע שמע שבחדר אחר מתחילים להתפלל תפילת ערבית מברכות ק"ש, האם רשאי להפסיק אחר פסוק זה, ולהתפלל עם הציבור כסדר את ברכות ק"ש ואח"כ שמו"ע?

**תשובה** הספק שלפנינו הוא מה כוונת חז"ל באומרם בברכות ט ע"ב "כיון דקבעיה רבנן בתפילה כתפילה אריכתא דמיא", האם פסוק זה נעשה חלק מעצם תפילת שמו"ע, ואזי אינו רשאי להפסיק, או דילמא הוא רק כתפילה לענין שלא הוי הפסק בין גאולה לתפילה, וא"כ יהא רשאי להפסיק.

**ונראה** דאי אפשר להפסיק, וכמבואר בביאור הלכה (סימן קיא ס"ב ד"ה חזור) שדן אם שכח לומר א' שפתי תפתח אם זה נחשב שהחסיר בעצם השמו"ע, יעו"ש.

**Answer: do not interrupt.**

## V. Answering to Kaddish or Kedusha After Reciting "Ado-nai Sefatai Tiftah"

If a person hears Kaddish or Kedusha immediately after he recited the introductory verse to the Amida – "Ado-nai Sefatai Tiftah U'fi Yagid Tehilatecha" – but before he began reciting the Amida, should he answer to the Kaddish or Kedusha?

[During the Amida prayer, of course, it is forbidden to interrupt for any purpose, even to answer to Kaddish or Kedusha.]

The question arises as to whether this applies already once a person began reciting the introductory verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah." Since this verse is not, technically, part of the Amida, and merely introduces the Amida, perhaps it is permissible to interrupt for Kaddish or Kedusha, provided that one has not yet begun reciting the actual Amida prayer ("Baruch Ata Hashem Elokenu...").

### בן איש חי שנה ראשונה פרשת ויקהל סעיף י

י. בתפלת המנחה אם התחיל פסוק אדני שפתי תפתח ועדיין לא התחיל בברכה, ושמע קדיש או קדושה או ברכו, העלתי בסה"ק מקבציאל יענה קדיש וקדושה ויחזור לומר פסוק אדני שפתי תפתח ויתפלל, ואף על גב דבאמת פסוק זה הוא בכלל תפלת העמידה, לא דמי לדין יהיו לרצון אמרי פי וכו' הראשון דכתבנו לעיל שהוא מכלל התפלה, דאע"פ ששמע קדיש וקדושה אחר חתימת הברכה לא יענה קודם פסוק יהיו לרצון, התם שאני משום דאם יענה הו"ל מפסיק באמצע התפלה ואין תקנה לדבר זה, משא"כ הכא כיון דליכא ברכה בשם ומלכות בפסוק זה אין כאן הפסק, כי יכול לחזור ולאומרו פעם שנית. מיהו שם נסתפקתי בהיכא דהתחיל ברוך אתה ה', אם יסיים למדני חוקיקר ויענה קדיש וקדושה ואח"כ יחזור ויתחיל מן אדני שפתי תפתח ויתפלל, או"ד כיון דהזכיר ברוך אתה ה' לשם ברכה אינו רשאי לעשות הזכרה לשם פסוק דלא אמרו לעשות כן אלא במקום הכרח כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה דנמצא מזכיר ש"ש לבטלה, ועדיין לא נפשט אצלנו ספק זה:

The Halacha in this case depends on the prayer which one is reciting. If this occurs during Shaharit or Arvit, then one may not interrupt to respond to Kaddish or Kedusha. Halacha requires beginning the Amida prayer at Shaharit immediately after the Beracha of "Ga'al Yisrael," and beginning the Amida prayer at Arvit immediately after the Beracha of "Shomer Amo Yisrael La'ad." Therefore, even though "Ado-nai Sefatai" is not technically part of the Amida, one may not interrupt to respond to Kaddish or Kedusha. However, if this occurs during Minha, then, according to the Ben Ish Hai (Rav Yosef Haim of Baghdad, 1833-1909), in Parashat Vayakhel (10), one may respond to Kaddish or Kedusha after reciting "Ado-nai Sefatai Tiftah," since he has not yet begun the actual Amida. The Ben Ish Hai adds that after one finishes answering to Kaddish or Kedusha, he should then repeat the verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah" before beginning the Amida, as this verse must be recited immediately before the recitation of the Amida.

In this context the Ben Ish Hai addresses the case of a person who heard Kaddish or Kedusha immediately after reciting the first three words of the Amida – "Baruch Ata Hashem." In such a case, it is questionable whether the person should recite the words "Lamedeni Hukecha," so that he will have recited the complete verse of "Baruch Ata Hashem Lamedeni Hukecha" (Tehillim 119:12). Perhaps, he can then be considered as not having begun the Amida, so he can respond to Kaddish or Kedusha. The Ben Ish Hai writes that he is uncertain whether one

should recite "Lamedeni Hukacha" and then answer to Kaddish or Kedusha in such a case, and he leaves this question unresolved.

Summary: If a person recites the verse of "Ado-nai Sefatai Tiftah U'fi Yagid Tehilatecha" to begin the Amida prayer at Minha, and before he recites "Baruch Ata" he hears Kaddish or Kedusha, he should respond to Kaddish or Kedusha, and then begin again ""Ado-nai Sefatai Tiftah..." If this occurs at Shaharit or Arbit, he should not respond to Kaddish or Kedusha.

[if a person hears Kaddish or Kedusha as he recites the Beracha of "Tishkon Be'toch Yerushalayim," he may not respond; at most, he remains silent. In fact, even after one concludes the final Beracha of the Amida – "Ha'mevarech Et Amo Yisrael Ba'shalom" – he may not respond to Kaddish or Kedusha, unless he has recited the verse, "Yiheyu Le'rason Imreh Fi." After one has recited "Yiheyu Le'rason," various rules apply regarding permissible interruptions. But it is clear that during the Amida prayer itself, one may not interrupt for any purpose, even to respond to Kaddish or Kedusha.]